

Lieksan kaupungin hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 raportointi vuodelta 2023

Hyvinvointilautakunta 02.04.2024 § 53
55/00.01.02.01.01/2022

Valmistelija

Hyvinvointikoordinaattori

Terveystieteiden laaki 1326/2010 12 §: t1326/20 Terveystieteiden ja hyvinvoinnin edistäminen kunnassa

”Kunnan on seurattava asukkaistensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin, sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain. Kaupunginvaltuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus/hyvinvointisuunnitelma.”

Väestön hyvinvointi ja terveys

Vuosien 2022–2025 laaja hyvinvointisuunnitelma hyväksyttiin Lieksan kaupunginvaltuustossa 28.3.2022.

Kouluterveyskysely tuottaa seurantatietoa lasten ja nuorten terveydestä, hyvinvoinnista ja palveluista. Kysely toteutetaan kahden vuoden välein ja edellinen kysely on siis vuodelta 2021.

Lukio ja Yläkoulu

Suuri osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä.

- Yläkoululaiset syövät koululounasta paremmin kuin aiemmin:
- Päivittäin ei syö 21,8 prosenttia (v. 21 31,4 prosenttia) kouluruokaan liittyvät palautteet olivat hyviä molemmilla kouluasteilla
- Kiusaamisen kokemus on vähentynyt yläkoulussa erittäin paljon: v. 21 viikoittaista kiusaamista koki 16,5 prosenttia ja v. 23 vain 4 prosenttia, koko Suomen lukema on 7,9 prosenttia
- Koulu-uupumus on vähentynyt yläkoululaisilla kymmenen prosenttia 10,2 prosenttiin, mutta kasvanut lukiolaisilla 24,2 prosentista 30,2 prosenttiin. Koko Suomen lukema yläkoululaisilla 20,5 prosenttia ja lukiolaisilla 17,5.
- Kouluinnostus on laskenut molemmilla kouluasteilla. Yläkoulussa 28,6 prosentista 12,8 prosenttiin, koko Suomi 15 prosenttia, laskua kuusi prosenttia) ja lukiossa 25,8 prosentista 14,3 prosenttiin (koko Suomi 33,3 prosentista 27,5 prosenttiin).
- Yksinäisyyden kokemukset ovat laskeneet 14,9 prosentista 8,5 prosenttiin yläkoulussa ja lukiossa yksitoista prosenttia 16 prosenttiin.
- Hyvä keskusteluyhteys huoltajien kanssa on pysynyt lähes samalla tasolla edelliseen kyselyyn verrattuna, 44 prosenttia, pojilla 53 prosentti ja tytöillä 34, nousua jonkin verran.
- Kuraattorille pääsy on hieman vaikeutunut, noin kahdeksan prosenttia 65 prosenttiin, samoin avun saannin kokemus, kun sitä todella tarvitsee on vähentynyt, mutta on vielä melko hyvällä tasolla, 70 prosenttia.

- Huomannut usein olevansa netissä vaikka ei ole huvittanut, tämä on vähentynyt kahdeksan prosenttia 32 prosenttiin.

Päihteet:

Alkoholin käyttö on vähentynyt edelleen, samoin tupakoinnin, mutta nuuskaaminen on kasvanut yläkoululaisten joukossa. 36,8 % yläkoululaisista ja 51,2 % lukiolaisista on sitä mieltä, että omalta paikkakunnalta on helppo hankkia huumeita. Lisäksi lukiolaisten kannabiskokeilut ovat yleistyneet 10 %.

Luokat 4-5

Viisi myönteisintä tulosta suhteessa aikaisempaan tiedonkeruuseen

- Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, 38 prosenttia, nousua kymmenen prosenttia.
- Matala itsetunnon taso, 12 prosenttia, tuntemus vähentynyt kuusi prosenttia.
- Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa, 85 prosenttia, lisääntynyt kahdeksan prosenttia.
- Koulun aikuinen kiusannut koulussa, 6 prosenttia, vähentynyt kahdeksan prosenttia.
- Tuntenut olonsa hermostuneeksi, kun ei ole päässyt nettiin, 17 prosentti, vähentynyt kolme prosenttiyksikköä

Luokat 4-5

Viisi huolestuttavinta tulosta suhteessa aikaisempaan tiedonkeruuseen

- Kokenut seksuaalista kommentointia, ehdottelua, viestittelyä tai kuvamateriaalinnäyttämistä vuoden aikana, noussut seitsemästä prosentista kuuteentoista.
- Tupakoinut vähintään kerran, nousua viisi prosenttia yhdeksään prosenttiin
- Käyttänyt jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta vähintään kerran, noussut 13 prosenttiin kuudesta prosentista.
- Luokassa usein rauhallista, vähentynyt 33 prosentista 21.
- Nuuskannut vähintään kerran, noussut lähes viiteen prosenttiin alle yhdestä prosentista
-

Lieksan alakoulujen osalta kouluterveyskyselyssä näkyy yksiköiden välillä eroja. Keskuskoululla kiusaamisilmiö on saatu laskemaan edellisen kyselyn jälkeisillä toimenpiteillä. Uutena haasteena on noussut tupakkatuotteisiin liittyvät kokeilut, jotka ovat merkittävästi suurempia myös verrattuna koko maan tulokseen.

Rantalan koululla sen sijaan osallisuuden kokemusta on saatu vahvistettua ja lapsia on saatu aktivoitua harrastamaan ja liikkumaan. Kiusaaminen sen sijaan on lisääntynyt. Kolin koulun pienen vastaajajoukon vuoksi koulukohtaisesti yksilöityjä tuloksia ei ole järjestelmästä saatavissa.

Alla on esitetty hyvinvointisuunnitelman painopisteitä ja osittain, tai kokonaan toteutuneita toimenpiteitä.

Terveellinen, turvallinen ja viihtyisä ympäristö.

Tavoitteet:**Mahdollisimman esteetön ja turvallinen rakennettu ympäristö.****Toimenpiteet:**

Arkiaktiivisuutta ja viihtyisyyttä lisäävät infran ja toimintaympäristöjen ratkaisut yleisillä alueilla ja maankäytössä. Esteettömät ympäristöt, saavutettavat palvelut, käytettävät välineet ja ymmärrettävä tieto.

Uuden museorakennuksen rakentaminen aloitettiin vuoden 2023 aikana esteettömyys huomioiden.

Vanhusneuvostoa ja vammaisneuvostoa on kuultu esteettömyyden osalta uuden Sote-keskuksen suunnittelussa.

Sosiaalisesti kestävä kaupunkisuunnittelu, ihmisten luontevaa kohtaamista tukeva kaupunkiympäristö.**Toimenpiteet:**

Leikkipuistojen kehittäminen yhteistyössä asiakkaiden kanssa, keskusta-alueen penkkien sijoittelun tarkastelu, mahdollinen lisääminen.

Leikkipuistojen kehittämiseen liittyvä kuntalaiskysely toteutettiin kesällä 2022. Kyselyssä kartoitettiin nykytilaa ja pyydettiin toiveita ja ehdotuksia leikkipuistojen kehittämiseen. Suunnittelutyö on saatu päätökseen ja rakentaminen alkaa kesällä 2024.

Tavoitteet:**Luonto vetovoimatekijänä, viheralueiden viihtyisyyden kehittäminen.****Toimenpiteet:**

Vastuullisen matkailun kehittäminen ja markkinointi (Koli, Pielinen, Ruunaa)

Kolin alueella saivat lainvoiman Koli-Ahmoavaara osayleiskaava 2040+ ja Hattusaaren rantaosayleiskaava, sekä Purnulahden asemakaava, Kolin kylän asuntoalueen asemakaava ja Kolin keskusta-alueen asemakaava. Lieksan kaupungin strateginen painopiste asemakaavojen ja ranta-asemakaavojen laadinnassa painottuu edelleen Kolin alueelle vuoden 2024 aikana.

Ruunaan ranta-asemakaava 1 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 24.4.2023. Ruunaan alueen kehittäminen on kokonaisuutena Lieksan kaupungin strategian mukaista. Lieksan kaupungin tavoitteet tulevat huomioituiksi myös Lieksa-Ruunaa strategisen yleiskaavan 2040+ kautta. Strategisen yleiskaavan tavoitteena on kehittää aluetta matkailurakentamiselle. Ranta-asemakaavoituksen tavoitteet matkailurakentamisesta ovat linjassa myös Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040:n tavoitteiden kanssa.

Asukaskeskeiset palvelut**Tavoitteet:**

Turvata kunnan asukkaille yhdenvertainen ja tarpeiden mukainen palvelujen saavutettavuus ja lähipalvelut.

Toimenpiteet:

Perhekeskus toimii rakenteena lapsiperheille suunnattujen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja kunnan palvelujen yhteensovittamiseen. Perhekeskustoiminnan kehittäminen ja vahvistaminen, (perhekeskuksen toimintasuunnitelma).

Perhekeskuksen alueellinen toimintasuunnitelma on hyväksytty Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnassa ja suunnitelman jalkauttaminen on aloitettu opettajien vesipäivässä Lieksassa elokuussa 2023.

Kirjastopalveluiden kehittäminen sekä kirjaston hakeutuvien palveluiden turvaaminen (kirjastoauto, kotipalvelu, omatoimikirjasto, palvelumuotoilu).

Omatoimikirjaston sopimuksia oli tehty vuoden 2023 loppuun mennessä lähes tuhat. Lainauserä määrät olivat vuonna 2022 44 880 ja vuonna 2023 133 512. Omatoimikirjasto on selkeästi kasvattanut suosiotaan ja vastannut palvelutarpeisiin. Pienimuotoinen palvelumuotoilukokeilu suosituimmista istumapaikoista toteutettiin heinäkuussa.

Kansalaisopiston kurseista peruuntui kuusi vähäisen opiskelijamäärän vähäisyyden takia, joten opiskelijamäärä laski noin kahdellasadalla vuoteen 2022 verrattuna.

Nuorisotoimen monipuolinen toiminta toteutui suunnitelmien mukaisesti.

Hyvät työllistymisen ja työssä pysymisen mahdollisuudet

Tavoitteet:

Tuetaan työuran alkamista, jatkumista ja työssä pysymistä

Toimenpiteet:

Kuntouttava työtoiminta, työkokeilu, palkkatuettu työ, oppisopimuskoulutus, työllisyyden kuntalaisä, henkilöstön työhyvinvointi/työssä jaksamisen tukeminen.

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64 -vuotiaat, 12/2022 566 henkilöä, v. 2023 ei tilastoa.

Kunnan osarahoittama työmarkkinatuki:

2022	998 665 euroa
2023	1 248 374 euroa

Työttömien osuus työvoimasta:

31.12.2022	16,4 %
31.12.2023	18,1 %

31.12.2022

31.12.2023

Kuntouttava työtoiminta	66	16
Työkokeilu	16	23
Palkkatuettu työ	91	78
Omaehtoinen opiskelu	55	41
Työllisyyden kuntalisä	7	6
Ulkomaalaiset työttömät	31.12.2022	31.12.2023
Työttömät	70	78
Työvoima	126	148
Työttömyys %	55,6 %	52,7 %
Aktivointiaste	44,9 %	31,6 %

Hyvinvoivat, terveet ja osalliset asukkaat

Tavoitteet:

Kuntalaisten liikuntamyönteisyys ja liikkuminen lisääntyvät

Toimenpiteet:

Liikuntapaikkojen ja viheralueiden hoito ja kunnossapito. Taajamametsien hoito ja kehittäminen virkistyskäyttöön.

Keskustan urheilukentän peruskorjaus tehtiin vuonna 2023. Liikuntahallin ja uimahallin kävijämäärät nousivat koronan aikaisista määristä. Karhunpolun tulipaikat ja sillat kunnostettiin pääosin. Taajamametsien hoitoa ja kehittämistä jatkettiin.

Tavoitteet:

Erityisesti lasten ja nuorten päihteidenkäytön vähentäminen, mutta myös aikuisten päihteiden ja käyttöön liittyvien ilmiöiden ymmärryksen ja hallinnan lisääminen.

Toimenpiteet:

Ennaltaehkäisevän päihdetyön rakenteiden ja toimintatapojen luominen/kehittäminen (Pakka-toiminta.) Ennaltaehkäisevä päihdetyö Pohjois-Karjalassa –hanke 2022-2023.

Pakka-hanke saatiin päätökseen ja luotiin rakenteet jatkoa varten, kuten paikallinen ehkäisevän päihdetyön ryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti ja miettii toimenpiteitä päihde- ja nikotiinituotteiden käytön vähentämiseen erityisesti lasten ja nuorten kohdalla.

Tavoitteet:

Lisätään kuntalaisten osallisuuden kokemuksia.

Toimenpiteet:

Järjestöjen ja kaupungin yhteistyön kehittäminen ja tukeminen ja yhdistysten toiminnan tukeminen.

Yhdistysillat ovat vakiintuneet ja niissä käsitellään yhdistysten toimintaan vaikuttavia asioita ja lisätään tietoisuutta toistemme toiminnasta ja kehitetään yhteistyötä yhdistysten, kaupungin ja eri toimijoiden välillä. Lieksan kaupungin järjestöyhteistyö asiakirja valmistui 2023. Kaupungin avustukset yhdistyksille ja järjestöille ovat edelleen hyvällä tasolla verrattuna ympäristökuntiin.

Erityispiirteenä vuonna 2023 oli Lieksa-50 vuotis- juhluvuoden tapahtumat kuntaisille, jota varten oli erillisavustus sekä yhdistyksille, että kaupungin omille toimijoille. Kävijöitä eri tapahtumissa oli noin 5 400.

Yhteenvetoa

HYTE-kerroin ja TEAviisari

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan.

Vuonna 2023 HYTE-kertoimen perusteella kunnalle jaettava euromäärä oli 16,50 €/asukas ja se on noussut 1,50€ vuodesta 2022.

TEAviisari on kunnan toimintaa kuntalaisten terveyden edistämisessä kuvaava verkkopalvelu. Palvelu tukee kuntien, koulujen ja alueellisten toimijoiden terveydenedistämisen toiminnan suunnittelua ja johtamista.

Hyte-kertoimeen myös vaikuttavan Tea-viisarin tuloksia on saatavilla Lieksan osalta kuntajohdosta ja siinä tulokset ovat nousseet vuodesta 2021 ja ovat suurempia kaikilla osa-alueilla verrattuna hyvinvointialueeseen, lukuun ottamatta osallisuutta. Kysely tehdään kunnille eri vuosina eri kunnan toimialoille.

Huomioita

Monet hyvinvointisuunnitelmassa olevat tavoitteet ja toimenpiteet ovat menneet eteenpäin sekä toteutuneet, joko kokonaan tai osittain. Yhteisen tekemisen kautta asioita saadaan vietyä eteenpäin kuntalaisten hyvinvointia edistävällä tavalla.

Alaikäisten sähkösavukkeiden käyttö ja tupakkatuotteiden kokeilut ovat edelleen lisääntyneet ja tähän liittyvään ehkäisevään päihdetyöhön on edelleen kiinnitettävä huomiota, samoin kiusaamisen vastaiseen työhön. Nuorten yksinäisyyden, masentuneisuuden ja ahdistuneisuuden tuntemukset ja kokemukset vaativat myös toimenpiteitä ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Esittelijä

Hyvinvointijohtaja

Päätösehdotus

Hyvinvointilautakunta päättää

1. merkitä Lieksan kaupungin hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 vuoden 2023 raportin tiedoksi ja

2. esittää kaupunginhallitukselle raportin hyväksymistä.

Päätös

Hyvinvointilautakunta päätti

1. merkitä Lieksan kaupungin hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 vuoden 2023 raportin tiedoksi ja
2. esittää kaupunginhallitukselle raportin hyväksymistä.

Lisätietoja

Hyvinvointikoordinaattori Juha Ryyänen, p. 040 1044 160
sähköposti juha.ryynanen(at)lieksa.fi